

PM 2005 RIII (Dnr 302-1242/2004)

Behovet av ett "Lex Gamla stan"

Hemställan från gatu- och fastighetsnämnden

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Gatu- och fastighetsnämndens hemställan anses besvarad med vad som anförs i denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Leif Rönngren anför följande.

Ärendet

Gatu- och fastighetsnämnden behandlade vid sammanträdet den 2 mars 2004 en skrivelse från AB Stadsholmen samt en skrivelse från Ann-Marie Strömberg (v) vilka båda berör Gamla stan och bevarande av kulturhistoriska värden och efterlyser ett särskilt skötselprogram - Lex Gamla stan. Gatu- och fastighetsnämnden beslutade med anledning av detta att hemställa hos kommunstyrelsen om att utreda behovet av ett "Lex Gamla stan".

Remisser

Hemställan från gatu- och fastighetsnämnden har för yttrande remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnden Maria-Gamla stan samt renhållningsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att Gamla stan redan idag får en specialbehandling avseende städning, underhåll och trafik. Stadsbyggnadsnämnden arbetar med att ta fram en ny detaljplan för Gamla stan för att utforma skyddsbestämmelser och bygglovsplikt även för "inre underhållsåtgärder". Dessutom pågår ett arbete med förslag till ny fördelningsnyckel för fysisk verksamhet. En särskild uppräkningsfaktor föreslås för Gamla stan som skall ta hänsyn till de förhållanden som råder där. Stadsledningskontoret anser, i likhet med gatu- och fastighetskontoret, att ett särskilt skötselprogram inte är nödvändigt.

Stadsdelsnämnden Maria-Gamla stan anser inte att det bör bildas en samverkansgrupp. Detta har prövats under ett antal år och befunnits mindre verkningsfullt. Regler och riktlinjer finns redan, däremot behövs uppföljning, sanktioner och polisbevakning.

Renhållningsnämnden har inget emot den form av samarbete som gatu- och fastighetsnämnden föreslår för Gamla stan, inte heller ett gemensamt skötselprogram. Nämnden anser dock att det finns behov av ett samarbete som särskilt hanterar avfalls- och återvinningsfrågor i Gamla stan och jämförlig bebyggelse.

Mina synpunkter

Gamla stan i Stockholm är en på många sätt unik och känslig kulturmiljö som utsätts för särskilda påfrestningar. I en hemställan från gatu- och fastighetsnämnden föreslås att

kommunstyrelsen utreder behovet av ett särskilt skötselprogram för Gamla stan – ett så kallat Lex Gamla stan.

Det är stadsdelsnämnderna som ansvarar för stadsmiljöverksamheten i staden och för innerstaden finns sedan flera år en förvaltningsövergripande stadsmiljögrupp som har till uppgift att tillse att innerstadsdelarnas olika behov tas i beaktande.

Stadsmiljöverksamheten i Gamla stan är anpassad till de särskilda krav som föreligger. Bland annat kan nämnas manuella insatser såsom handskottning av gator och tak vintertid, spolning av gator sommartid, särskilt anpassad maskinpark för gatuskötsel osv. I det nya resursfördelningssystem för stadsmiljöverksamhet, som kommunfullmäktige fattat beslut om den 17 juni 2004, har särskild hänsyn tagits till de förhållanden som gäller för Gamla stan. Beslutet innebär, när resursfördelningssystemet genomförs fullt ut, en ökning för Maria-Gamla stans stadsmiljöverksamhet med cirka 10 % jämfört med budgeten för 2004.

Det pågår ett flertal åtgärder för att på andra sätt förbättra stadsmiljön i Gamla stan. Bland annat håller stadsbyggnadsnämnden på att ta fram en ny detaljplan för hela Gamla stan som ska innehålla skyddsbestämmelser och bygglovsplikt även för inre underhållsåtgärder. Det beräknas att vara klart hösten 2005. I övrigt bör de instanser och forum som redan finns utnyttjas och samordnas. Det åligger samtliga stadens nämnder och styrelser att i sina beslut ta hänsyn till de särskilda behov som finns vad gäller Gamla stan.

Precis som redovisas från Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltning finns det regler och riktlinjer som gäller specifikt för Gamla stan. Därför är det viktigt att det finns en samsyn och ett direkt samarbete mellan stadsdelsnämnden och de centrala nämnderna om de specifika förhållanden som gäller för Gamla stan. Båda parter har ett stort ansvar för att ta hänsyn till de kulturhistoriska värden och det stora intresse som finns för Gamla stan både bland besökare och boende i Stockholm. Dessutom har stadsdelsnämnden och staden centralt ett ansvar att följa utvecklingen och tillse att beslutade regler och riktlinjer efterlevs och att vidta åtgärder om så behövs.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Gatu- och fastighetsnämndens hemställan anses besvarad med vad som anförs i denna promemoria.

Stockholm den 22 april 2005

LEIF RÖNNGREN

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. i huvudsak bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut
2. därutöver anföras

Som Stockholms äldsta stadsdel har Gamla Stan sina speciella förutsättningar. Turister från hela världen lockas varje år att besöka de smala gränderna, restaurangerna och butikerna i en unik

stadsmiljö med mycket gamla anor. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att Gamla Stan är en levande stadsdel – såväl under dagtid som nattetid - med bostäder, handel och kontor.

Det framgår av kontorets tjänsteutlåtande att staden redan idag klarar av att hantera de speciella förutsättningarna som finns i Gamla stan. Att stadsdelen stundtals kan behöva speciella åtaganden eller åtgärder får inte resultera i så hårda begränsningar att den blir ett avskalat museum. Det är tvärtom rimligt att Gamla stan även i fortsättningen får vara en levande stadsdel.

Det är också i sammanhanget värt att betona vikten av samverkan mellan såväl berörda förvaltningar som fastighetsägare och näringsidkare för att Gamla stan ska fungera som en levande stadsdel som bevaras för eftervärden.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Kristina Ahvandal* (alla m), *Lotta Edbolm* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Gatu- och fastighetsnämnden behandlade vid sammanträdet den 2 mars 2004 en skrivelse från AB Stadsholmen samt en skrivelse från Ann-Marie Strömberg (v) vilka båda berör Gamla stan och bevarande av kulturhistoriska värden och efterlyser ett särskilt skötselprogram - Lex Gamla stan. Gatu- och fastighetsnämnden beslutade med anledning av detta att hemställa hos kommunstyrelsen om att utreda behovet av ett "Lex Gamla stan".

Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 2 mars 2004 att hemställa hos kommunstyrelsen om att utreda behovet av ett "Lex Gamla stan" samt att därutöver anföra följande.

Gamla Stan har och måste ha en särställning i Stockholm och stadsdelen är också av stort riksintresse. På den mycket begränsade ytan bor 2.700 och arbetar närmare 10.000 personer. Dessa behöver alla en levande stadsdel med bra livsmiljö och social och annan service.

Den kulturhistoriska miljön, muséer, restauranger och butiker drar till sig allt fler besökare och turisterna kommer numera även vintertid. De senaste årens utveckling har medfört olika intressekonflikter och miljöproblemen har ökat kraftigt när det gäller trafik, sophantering, klotter, olaga affischering m m.

Kontorets tjänsteutlåtande behandlar endast behovet av samordning mellan de kommunala förvaltningarna. Kontoret beaktar därvid inte att det i Gamla Stan finns en mångfald av fastighetsägare, varav många äger endast en fastighet och en lika stor mångfald av näringsidkare varav de flesta är småföretagare. För att Gamla Stan skall kunna både fungera som en levande stadsdel och samtidigt bevaras för eftervärlden måste alla berörda dra åt samma håll och också ha kunskaper om de speciella hänsyn som skötseln av Gamla Stan kräver.

Gatu- och fastighetsnämnden anser att en samverkansgrupp bör tillsättas. Gruppen skall bestå av personer med de specialkunskaper och det intresse som skötseln av Gamla Stan kräver och för att gruppen skall kunna fungera måste även klargöras vilka erforderliga resurser som eventuellt måste ställas till samverkansgruppens förfogande.

För att underlätta både för berörda förvaltningar, berörda fastighetsägare och berörda näringsidkare bör utredas om staden måste utarbeta ett samlat skötselprogram, ett "Lex Gamla Stan".

Reservation anfördes av *Sten Nordin* (m), *Berthold Gustavsson* (m), *Ulf Fridebäck* (fp) och *Mats Rosén* (kd) samt tjänstgörande ersättarna *Helena Bonnier* (m) och *Björn Nyström* (kd) till förmån för eget förslag till beslut, *bilaga*.

Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande, daterat 30 oktober 2003, har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

AB Stadsholmen tar i skrivelse till Stadsbyggnadsnämnden, Gatu- och fastighetsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden upp de speciella förhållandena i Gamla Stan och hemställer att nämnderna i all sin verksamhet som berör Gamla Stan tar särskild hänsyn till bevarande av de

kulturhistoriska värdena och vid behov utfärdar särskilda regler och riktlinjer hur detta konkret ska hanteras.

Även Ann-Marie Strömberg har i skrivelse till gatu- och fastighetsnämnden tagit upp den unika stadsdelen och efterlyser ett särskilt skötselprogram - Lex Gamla Stan.

Gatu- och fastighetskontoret har förståelse för Stadsholmens och Ann-Marie Strömbergs ambition att på olika sätt värna Gamla Stan. Vi kan delvis instämma i Stadsholmens problembeskrivning: att Gamla Stan behöver specialbehandling och att både problembilden, fastighetsägarstrukturen och lokalyresgästsidan är splittrad. Det är dock knappast korrekt att hävda att Gamla Stan behandlas som vilken stadsdel som helst och att många saker faller mellan stolarna.

I ärendet gör vi en närmare genomgång av de detaljfrågor som tagits upp med Stadsholmen, dvs lokalombyggnad, lokalanvändning, upplåtelse av offentlig plats, gatubeläggning och belysning, valv under gatumark, dagvattenhantering, trafikproblem, städning, offentliga toaletter, sophantering och klotter. Ungefär samma frågor tas upp i Strömbergs skrivelse. Vi konstaterar att Gamla Stan i de flesta avseenden redan får en särbehandling genom de speciella kommunala program och satsningar som redan finns. Mycket hänger på att ansvariga myndigheters uppföljning av efterlevnaden måste fungera. De frågeställningar som ligger inom kontorets ansvarsområde hanteras också på ett ansvarsfullt sätt med stor hänsyn till stadsdelens förutsättningar.

Avslutningsvis kommenteras Stadsholmens efterlysning av ett samordnande ansvar för stadsmiljön i stort och smått i Gamla Stan och Ann-Marie Strömbergs fråga om det finns behov av ett förvaltningsövergripande skötselprogram – Lex Gamla Stan – för att ytterligare värna stadsdelen.

Gatu- och fastighetskontoret menar att svårigheterna att vårda stadsmiljön i Gamla Stan, även om stadsdelens förutsättningar är speciella, inte ska överdrivas. Antalet inblandade aktörer från stadens sida är inte fler än i andra områden. De frågeställningar som tagits upp av Stadsholmen och Ann-Marie Strömberg bör kunna hanteras inom ramen för den ordinarie organisationen. Det kan också nämnas att kontoret sedan flera år leder en särskild förvaltningsövergripande stadsmiljögrupp för innerstaden med deltagare från stadsbyggnadskontoret, stadsdelsförvaltningarna, stadsmuséet, konstkansliet och skönhetsrådet där samråd sker i frågor som rör den yttre miljön och där frågor om Gamla Stan har ett naturligt forum. Sammantaget ser kontoret ingen anledning att inrätta en särskild permanent samordningsgrupp för just Gamla Stans stadsmiljö. Vi finner det inte heller motiverat att utarbeta ett särskilt förvaltningsövergripande skötselprogram för stadsdelen.

AB Stadsholmens framställning

Styrelsen för AB Stadsholmen behandlade 2002-05-16 direktörens skrivelse ”Redovisning av situationen i Gamla Stan”, daterad 2002-05-06 (bilaga 1).

I ärendet lämnas en redovisning av situationen i Gamla Stan enligt tidigare önskemål från styrelsen. Redovisningen ska ligga till grund för en diskussion om Gamla Stans framtid. Dessutom redovisas de frågeställningar som är särskilt aktuella i stadsdelen.

Sammanfattningsvis anför följande.

Gamla Stan är en unik stadsdel med stora och oersättlig kulturhistoriska värden. Under senare år har stadsdelens unika värden allt mer förvanskats. De kulturhistoriska värdena, som är oersättliga, har endast till ringa del beaktats när fastigheterna anpassats till hyresgästönskemål eller myndighetskrav för t ex sophantering och ventilation. Utöver fysiska ingrepp där kulturhistoriska värden gått förlorade, har det kommersiella utbudet blivit allt snävare och allt mer inriktat på besöksnäringen. De boende i stadsdelen får söka sin service i andra stadsdelar. Även gamla specialbutiker har flyttat sin verksamhet till andra stadsdelar.

Stadsholmen värnar de kulturhistoriska värdena i sin förvaltning. Vi har dock en liten del av fastighetsbeståndet och kan därför endast marginellt påverka utvecklingen.

Mot bakgrund av de speciella förhållandena i Gamla Stan bör stadens berörda förvaltningar och myndigheter ta ett samlat ansvar för utvecklingen där bevarandet av de kulturhistoriska värdena skall väga tungt.

Styrelsen godkände redovisningen och tillskrev Stadsbyggnadsnämnden, Gatu- och fastighetsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden med hemställan att i all sin verksamhet som berör Gamla Stan ta särskild hänsyn till bevarande av de kulturhistoriska värdena och vid behov utfärda särskilda regler och riktlinjer hur detta konkret skall hanteras.

Ann-Marie Strömbergs skrivelse

Ann-Marie Strömberg (v) har i skrivelse till gatu- och fastighetsnämnden 2003-09-09 (bilaga 2) beskrivit Gamla Stans betydelse för alla boende, arbetande och besökande i den unika stadsdelen och vilka speciella krav som måste ställas på skötsel, underhåll, tillgänglighet, renhållning mm. Hon anser att det syndas mycket i form av olovlig bilkörning och parkering, klotter, nedskräpning samt okänsliga ombyggnader.

Ett skötselprogram - Lex Gamla Stan - efterlyses som kan innehålla lokala trafikföreskrifter, förbättrad trafikövervakning, intensifierad klottersanering, förbättrad städning, översyn över bygglovshanteringen samt förbättrad turistinformation.

Gatu- och fastighetskontorets synpunkter

Gatu- och fastighetskontoret har förståelse för Stadsholmens och Ann-Marie Strömbergs ambition att på olika sätt värna Gamla Stan och har valt att behandla båda skrivelserna i ett sammanhang.

För att närmare klargöra Stadsholmens syn på problematiken har vi gått igenom aktuella frågeställningar med bolaget.

Stadsholmen har härvid presenterat den övergripande problembilden ur bolagets perspektiv i korthet enligt följande:

- Gamla Stan behöver specialbehandling för att de kulturvärden stadsdelen innehar ska kunna behållas. Idag behandlar de flesta inblandade förvaltningar Gamla Stan som vilken stadsdel i innerstaden som helst. Detta mår inte kulturvärdena bra av.
- Problembilden är mycket splittrad, med många inblandade förvaltningar och bolag som representerar många olika ansvarsområden. Det är ett faktum att många saker faller mellan stolarna och att den "likabehandling" som idag är regel medför skada för Gamla Stan.
- Fastighetsägarstrukturen är betydligt mer splittrad i Gamla Stan än i andra stadsdelar. Stor andel av fastighetsägarna har endast en fastighet. Detta innebär att det är svårt att driva något från fastighetsägarhåll.
- Även lokalhyresgästsidan är splittrad. Ytterst få av de stora kedjeföretagen har lokaler i Gamla Stan. Istället överväger enmansföretagen. Detta bidrar till att det även är svårt att driva något från företagarehåll.
- Stadsholmen efterfrågar ett samordnande ansvar för stadsmiljön i stort och smått i Gamla Stan.

Gatu- och fastighetskontoret kan delvis instämma i problembeskrivningen. Det är dock knappast korrekt att hävda att Gamla Stan behandlas som vilken stadsdel som helst och att många saker faller mellan stolarna. Gamla Stan får tvärtom i de flesta avseenden redan en specialbehandling.

I det följande kommenterar vi närmare de detaljfrågor som tagits upp med Stadsholmen. Ungefär samma frågor tas upp i Strömbergs skrivelse.

Lokaler – ombyggnad

Stadsholmen anser att ombyggnad av lokaler ofta innebär att kulturvärden förvanskas och förstörs. Kan man genom bättre bygglovshantering och kontroll säkerställa att dessa värden bevaras?

Gatu- och fastighetskontoret hänvisar till att ansvaret för bygglovsfrågor ligger på stadsbyggnadsnämnden/kontoret, med undantag av ”enkla” bygglov på allmän plats, som stadsdelsnämnden/förvaltningen ansvarar för.

Stadsbyggnadskontoret arbetar sedan 2001 med att ta fram en ny detaljplan för hela Gamla Stan. Avsikten är att utforma skyddsbestämmelser och bygglovsplikt även för ”inre underhållsåtgärder”. Stadsbyggnadsnämnden kan då ge råd om hur förändringar kan anpassas till de kulturvärden som finns.

Stadsmuséet gör i anslutning till planarbetet en beskrivning av stadsdelens kulturvärden, som ska bli underlag för en informationskampanj till fastighetsägare och hyresgäster.

Lokaler – användning

Stadsholmen menar att verksamhetsinriktningen hos vissa butiker medför negativa konsekvenser för stadsbildens kulturhistoriska värden.

Gatu- och fastighetskontoret konstaterar att detta är frågor som rör fastighetsägarna och deras hyresgäster och i vissa avseenden kan påverkas av olika samhällsorgan.

Fastighetsägarna kan till viss del genom hyreskontrakten styra sina hyresgäster. Men hyreslagen begränsar hyresvärdens möjligheter att driva vissa frågor och styra sina hyresgäster för hårt.

Möjlighet att påverka:

- Stadsholmen har tagit fram en speciell kontraktsbilaga för lokalhyreskontrakt i Gamla Stan. Denna kontraktsbilaga skulle kunna delges även andra fastighetsägare. Gatu- och fastighetsnämnden äger genom vår fastighetsförvaltning endast ett fåtal byggnader i Gamla Stan och där har inte konstaterats någon negativ påverkan på de kulturhistoriska värdena. Om så skulle erfordras är fastighetsförvaltningen beredd att se över utformningen av lokalhyreskontrakten.
- Ett speciellt program vad gäller skyltning mm har tagits fram av stadsbyggnadskontoret för att underlätta för lokalhyresgästerna att anpassa utseendet på/utformningen av sina verksamheter så att de bidrar till att bevara kulturvärdena istället för att emellanåt förstöra dem.
- En bättre övervakning av att man håller sig inom givna ramar behövs. Här finns mycket att vinna på att alla inblandade vet vad som gäller så att myndigheter och fastighetsägare säger samma sak.
- Straff. Vad gäller företeelser som styrs av PBL (bygglov) finns möjliga bestraffningsåtgärder noggrant reglerade. Stadsbyggnadsnämnden har möjligheter att lägga viten etc.

Upplåtelse av offentlig plats

Stadsholmen anser att vissa gatuserveringar i Gamla Stan utförts olämpligt med allvarliga skador på fasader och oersättliga stenpartier.

Gatu- och fastighetskontoret vill erinra om att ansvaret för stadens upplåtelser numera är delat.

- Stadsdelsförvaltningen Maria Gamla Stan svarar för upplåtelser av uteserveringar, kiosker och gatukök, lokala evenemang på torg utan körtrafik och i parker samt för återvinningsstationer.
- Gatu- och fastighetskontoret svarar för övriga markupplåtelser samt för övergripande frågor.
- Stadsholmen pekar på bekymmer framförallt när det gäller uteserveringarna och förekomsten av varuskyltning. Stadsholmen önskar att uteserveringarna inte ska placeras intill fasaderna. Nya riktlinjer för uteserveringar har nyligen fastställts av gatu- och fastighetsnämnden. Av framkomlighets- och tillgänglighetsskäl är det inte möjligt

att placera uteserveringar i Gamla Stans smala gränder på det sätt som Stadsholmen önskar. Fastighetsägarna bör i aktuella fall föreskriva särskilda skyddsåtgärder mot fasad för sina hyresgäster. I sammanhanget kan också nämnas att kontoret planerar att ta fram ett material som visar på ”de goda exemplen” vad gäller utformning av uteserveringar i staden. Detta första steg kan så småningom vidareutvecklas till en specialanpassning för Gamla Stan.

- Straff. Vad gäller företeelser som styrs av ordningslagen (upplåtelser) finns möjliga bestraffningsåtgärder noggrant reglerade. Polismyndigheten har dessa befogenheter vad gäller brott och åsidosättanden av ordningslagen.

Gatubeläggning och belysning

Gatubeläggning och belysning rustas kontinuerligt upp i enlighet med ett av gatu- och fastighetsnämnden nyligen beslutat program där de kulturhistoriskt viktiga värdena särskilt beaktas.

Valv under gatumark

Stadsholmen påtalar problem för valven under gatorna i Gamla Stan.

Gatu- och fastighetskontoret är medvetet om att vissa gator i Gamla Stan är underbyggda av valv, som vanligtvis nyttjas av intilliggande fastighet. Ansvarsförhållandena för dessa valv är ofta oklara. I samband med att nya valv påträffas har kontoret ambitionen att genomföra erforderliga förstärkningar och tätningar i samverkan med berörda fastighetägare och att också reglera ansvarsfrågan.

Dagvattenhantering

Stadsholmen framhåller att även dagvattnet orsakar problem genom inträngande vatten i källare.

Gatu- och fastighetskontoret vill nämna att eftersom sjunkande grundvattennivå kan medföra sättningsskador på husen är det önskvärt att ha genomträngligt material i gatorna. Men även bortsett från denna faktor har husägaren enligt kontorets uppfattning alltid ansvar för att ha täta grundmurar. I samband med gatu- och ledningsarbeten är det ofta lämpligt att husägaren samtidigt ser över sin isolering av grundmurarna. Kontoret försöker samordna dessa arbeten när så är möjligt.

Trafikproblem

Stadsholmen tar även upp trafikproblem.

- För stora och tunga fordon skador gator, valv under gator, fasader samt gatuordningar i sin problemfyllda framfart på det till hästkärror och gående anpassade gatunätet.
- Parkeringsproblem.

Gatu- och fastighetskontoret vill framhålla att mycket har hänt de senaste åren som förbättrat situationen. Det mest påtagliga är att bilförbud har införts mellan kl 11 och 06 i den inre delen av Gamla Stan samt att fordonslängden har begränsats till max 8 m. Nyligen, 2003-08-19, har nämnden beslutat att gågatu-föreskrift skall införas. Detta har kontoret för avsikt att genomföra i början av nästa år innan turistsäsongen kommer igång.

Den trafik som ändå förekommer mellan kl 11 och 06 kan vara tillåten i form av taxa- trafik som är undantagen från förbudet eller i form av dispenstrafik men är till stor del otillåten. Många nonchalerar förbudet i vetskap om att risken att bli ertappad är liten även om polisen ibland gör punktinsatser. Trots allt minskar trafiken avsevärt efter kl 11 bl a beroende på att det stora antalet gående gör det besvärligt att köra bil. Ännu mer påtagliga kommer dessa besvärligheter att bli då gågatu-föreskrift införs eftersom biltrafiken då helt ska underordnas gångtrafiken.

Parkeringsreglerna har däremot inte förändrats i motsvarande omfattning de senaste åren. Generellt parkeringsförbud har gällt i många år för Gamla Stan. Viss omfördelning av parkeringsplatser och lastzoner har dock skett.

Att parkeringsreglerna tidvis nonchaleras beror också på att övervakningsresurserna har varit begränsade, men som redovisats för nämnden 2003-04-22 har övervakningen i Gamla Stan nu förbättrats. Ytterligare förbättringar kommer att ske i takt med att fler resurser nu tillförs.

Information om Gamla Stans trafikregler har sänts ut till boende och verkande i stadsdelen vid de tillfällen större förändringar har skett. Det senaste utskicket skedde förra året.

Städning

Stadsholmen påtalar problem med nedskräpning i Gamla Stan.

Gatu- och fastighetskontoret erinrar om att ansvaret för städningen numera innehas av stadsdelsförvaltningen Maria Gamla Stan. Vi kan vidimera att det förekommer en omfattande nedskräpning i Gamla Stan framför allt på grund av det mycket höga besöksstrycket. Stadsdelsförvaltningen sätter därför in stora resurser både vad gäller maskinsopning, spolning och manuell städning och skräpkorgstömning. Hela sommarhalvåret städas gatorna varje dag och ett särskilt eget arbetslag kompletterar med erforderliga manuella insatser. Resultatet är enligt kontorets uppfattning att man har en mycket hög renhållningsstandard i området och har svårt att förstå kritik över detta.

Offentliga toaletter

Stadsholmen påtalar att det är brist på offentliga toaletter i Gamla Stan.

Gatu- och fastighetskontoret vill framhålla att det finns fem offentliga toaletter och en urinoar i Gamla Stan och dessutom ytterligare fyra toaletter i närområdet Helgeandsholmen, Riddarholmen och Slussen, vilket innebär att toalettätheten i området är den i särklass högsta i Stockholm. Den senaste uppfördes år 2002 vid Österlånggatan. Det skulle i och för sig vara angeläget att kunna ha en toalett på Västerlånggatan, men det har visat sig vara mycket svårt att finna en lokalisering med rimliga ekonomiska villkor och med möjlighet till bygglöv.

Sophantering

Stadsholmen pekar på att

- svårigheterna att anordna sophantering på ett bra sätt i de gamla husen medför problem. En hel del sopor, både från hushåll och från lokaler, hamnar på ställen där de inte ska.

Gatu- och fastighetskontoret erinrar om att ansvaret för sophantering i Gamla Stan innehas av renhållningsnämnden/förvaltningen. Renhållningsförvaltningen samordnar också stadens agerande beträffande sådant avfall som omfattas av producentansvaret, dvs de gröna återvinningsburkarna. Det ankommer således i första hand på renhållningsförvaltningen att utreda om det finns förutsättningar att arrangera t ex sådana lösningar som Hamnbolaget gjort för båtarna vid Strandvägen, nämligen i marken nedsänkta återvinningscontainrar.

Klotter

Stadsholmen påtalar klotterproblematiken i stadsdelen och särskilt

- svårigheterna att samordna insatser då så många intressenter äger och förvaltar både fastigheter och olika anordningar som drabbas av klotter.

Gatu- och fastighetskontoret har erfarenheter från tidigare kampanjer och kan vitsorda svårigheterna att få med fastighetsägare i samordnad klottersanering. Klottersaneringskampanjer samordnas numera av städmästaren för Norrmalm och Gamla Stan. En gemensam klotterkampanj genomförs årligen med alla aktörer inklusive husägarna. Svårigheten att få med samtliga fastighetsägare kvarstår.

Eventuellt behov av samordnade ansvar och förvaltningsövergripande skötselprogram – Lex Gamla Stan

Stadsholmen efterfrågar som nämnts även

- ett samordnande ansvar för stadsmiljön i stort och smått i Gamla Stan.

Ann-Marie Strömberg ställer frågan om det finns behov av

- ett skötselprogram - Lex Gamla Stan – för att ytterligare värna stadsdelen.

Då så många är inblandade har resonerats om huruvida en samverkansgrupp med praktisk inriktning och med deltagande tjänstemän med tillräckliga beslutsbefogenheter från berörda förvaltningar och bolag kunde vara ett sätt att bättre tackla den splittrade problembilden och det likaså splittrade ansvaret. Stadsholmen ser gärna att en sådan grupp bildas och leds av gatu- och fastighetskontoret.

Gatu- och fastighetskontoret menar att svårigheterna att vårda stadsmiljön i Gamla Stan, även om stadsdelens förutsättningar är speciella, inte ska överdrivas. Antalet inblandade aktörer från stadens sida är inte fler än i andra områden. Gamla Stan får också i de flesta avseenden redan en specialbehandling. De frågeställningar som tagits upp av Stadsholmen och Ann-Marie Strömberg bör enligt kontorets uppfattning kunna hanteras inom ramen för den ordinarie organisationen. Det kan också nämnas att kontoret sedan flera år leder en särskild förvaltningsövergripande stadsmiljögrupp för innerstaden med deltagare från stadsbyggnadskontoret, stadsdelsförvaltningarna, stadsmuséet, konstkansliet och skönhetsrådet där samråd sker i frågor som rör den yttre miljön och där frågor om Gamla Stan har ett naturligt forum. Övriga frågeställningar som ligger inom kontorets ansvarsområde hanteras också, som framgått ovan, på ett ansvarsfullt sätt med stor hänsyn till stadsdelens förutsättningar. Sammantaget ser kontoret ingen anledning att inrätta en särskild permanent samordningsgrupp för just Gamla Stans stadsmiljö. Vi finner det inte heller motiverat att utarbeta ett särskilt förvaltningsövergripande skötselprogram för Gamla Stan med tanke på att stadsdelens miljö redan särbehandlas genom de speciella program och satsningar som redan finns.

REMISSER

Hemställan från gatu- och fastighetsnämnden har remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnden Maria-Gamla stan samt renhållningsnämnden.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, daterat den 25 maj 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser i likhet med gatu- och fastighetskontoret att Gamla Stan i de flesta avseende redan idag får en specialbehandling avseende städning, underhåll och trafik. Sedan flera år finns det dessutom en särskild förvaltningsövergripande stadsmiljögrupp för innerstaden. De problem som finns i området är väl kända och arbete pågår med att se över vilka insatser som är nödvändiga för att förbättra stadsmiljön i Gamla Stan. Som exempel kan nämnas Stadsbyggnadsnämndens arbete med att ta fram en ny detaljplan för hela Gamla Stan. Avsikten är att utforma skyddsbestämmelser och bygglovplikt även för ”inre underhållsåtgärder”.

Det är stadsdelsnämnderna som har hand om städning. Resurser fördelas till stadsdelsnämnderna inom ramen för fördelningsnyckeln för fysisk verksamhet. Arbetet med ett förslag till ny fördelningsnyckel för fysisk verksamhet pågår. En särskild uppräkningsfaktor föreslås för Gamla stan. Motivet är att denna specialvikt skall ta hänsyn till de förhållanden som råder i Gamla Stan.

Stadens ekonomiska läge tillåter inte någon ökning av verksamhetskostnader. Nya åtaganden i form av särskilda skötselprogram för vissa områden är inte möjligt.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade den 25 maj 2004 att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och återopa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande, daterat 28 april 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen håller med om många av de synpunkter som redovisas i ärendet vad avser Gamla stans särart och värde. Vi har nu sju års erfarenheter av skötseln i Gamla Stan, vad avser förvaltningens ansvarsdelar (vinterväghållning, barmarksrenhållning, parkskötsel, klottersanering på bänkar och skräpkorgar, torghandel och sedan ett par år tillbaka även vissa markupplåtelser). Vi har avsatt mer tid och pengar för Gamla stans skötsel än för övriga delar av Maria-Gamla stan.

Vi har erfarenhet av de specifika svårigheter som finns i Gamla stan vad avser behov av manuell och kontinuerlig städning, omedelbar snöbortforsling, istappsåfaran och taksnö som i ett ögonblick kan spärra av en gränd om inte snabba borttransporter sker mm.

Vi har också erfarenhet av gemensamma projekt med grupperingar av boende och affärsidkare och även projekt som vi haft gemensamt med stadens bolag och förvaltningar.

Vi har aktivt deltagit i samverkansgrupper, först i "Gamla stans Råd" därefter i Gamla stans Forum" under flera år, med bl a en sekreterartjänst och föredragningar.

Om samverkansgrupp:

Det är mycket svårt att lyckas med samverkansprojekt i Gamla stan även om alla stadens verksamheter försöker bidra. Problemet ligger bl a i den splittrade fastighetsägar-strukturen. Det är mycket svårt att få ett rimligt gensvar från fastighetsägare och butiksägare, eftersom dessa är småföretagare med begränsade resurser eller fastighetsägare som inte alltid bebor sin fastighet, utan vistas på annan ort.

Det finns en liten men mycket aktiv grupp boende i Gamla stan. Det är denna grupp som i de flesta samarbetssammanhang är intresserade av samverkan och också själva tar många initiativ.

Förvaltningen anser inte att lösningen är att starta en ny samverkansgrupp i Gamla stan. Detta har prövats redan. Erfarenheterna är som ovan nämnts att en liten begränsad grupp redan aktiva boende, fastighetsägare, affärsidkare deltar men övriga är inte nåbara. Förvaltningen anser att samarbetet mellan förvaltningar och bolag är tillfredsställande.

Förvaltningen menar också att det finns en tendens att i allt högre ursträckning bilda övergripande råd och grupper för att hantera de ansvarsdelar som enligt stadsdelsnämndsreformen beslutats ligga ut på stadsdelsnämnderna. Det blir allt svårare att hinna med att hantera dels detta utlagda ansvar och samtidigt lägga mycken tid på formella grupper där frågor ska lösas centralt i större samförståndsgrupper. Sådan samverkan anser förvaltningen lyckas bäst om den får ske från fall till fall i de situationer när samordningsbehov uppstår och där det finns förutsättningar att nå framgång. Konstruerade formella grupper kan resultera i att mycket tid går till möten men med magert resultat.

Förvaltningen avstyrker därför förslaget om samverkansgrupp.

Om Lex Gamla stan:

Som nämns i ärendet (se bilaga) pågår ett arbete inom stadsbyggnadskontoret med att ta fram en ny detaljplan för Gamla stan, där man eftersträvar en koppling till plan- och bygglagen för att förstärka kulturskyddet i stadsdelen samt utöka bygglovplikten för att förhindra irreparabla ingrepp i äldre byggnader. Detta kan förhoppningsvis bli ett hjälpmedel för att skydda miljön.

Förvaltningen menar att det finns regler och riktlinjer både vad avser trafikfrågor, bygg-lov, markupplåtelser mm – *problemet är att det ofta saknas uppföljning, kontroll och sanktionsmöjligheter*. Ett avgörande problem är också bristen på *polisinsatser*.

Förvaltningen föreslår att:

- Samtliga stadens förvaltningar och bolag samt polis m fl, som har någon ansvarsdel för Gamla stan, åläggs att årligen genomföra minst en samlad dokumenterad upp-följning

av sina respektive ansvarsdelar. Stadens verksamheter åläggs uppgiften att redovisa uppföljningen samt vidtagna åtgärder i verksamhetsberättelsen.

- Stadsbyggnadskontoret prövar om fastighetsägarna i Gamla stan kan åläggas viten enligt PBL eller annat regelsystem, om de privata husfasaderna inte klottersaneras inom viss tid (detta fungerar enligt hörsägen i Sollentuna).
- Helsingforsmodellen bör prövas i kampen mot klotter i Gamla stan. Metoden som fungerat i 5-6 år i Helsingfors bygger på att staden centralt innehåller anslag för klottersanering och rengör alla objekt som staden som helhet ansvarar för - samtidigt. De privata fastighetsägarna inbjuds att delta. Om punkten ovan angående vite kan genomföras ökar naturligtvis intresset för fastighetsägarna att delta.
- Ovan nämnda förslag och/eller andra idéer från andra remissinstanser skulle kunna rubriceras som Lex Gamla stan.

Renhållningsnämnden beslutade den 24 maj 2004 att förvaltningens yttrande överlämnas som svar på remissen.

Renhållningsförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 12 maj 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Beskrivning av hur sophämtningen bedrivs i Gamla Stan

Idag sker sophämtningen med tre bilar varav två är biogasdrivna, mindre bilar och en är en konventionell sopbil. Hämtning sker måndag till fredag, 1- 5 ggr/v, beroende på kundens möjligheter att förvara avfallet. Det finns också ett antal verksamheter, huvudsakligen restauranger som dessutom har sophämtning på lördagar.

Entreprenören har sedan avtalsstart (1 jan 2003) arbetat med att optimera hämtningen för att undvika onödiga fordonsrörelser och rationalisera hämtningen.

Detta innebär bland annat att köra igenom Västerlånggatan och Österlånggatan högst två gånger per dag. Tidigt på morgonen hämtas soprum som hör till boende och vissa verksamheter. Vid 10-tiden körs gatorna igen – då hämtas sopor från huvudsakligen butiker som inte har tillgång till soprum. Soporna ställs ut på gatan av butiksinnehavarna i samband med att sopbilen passerar.

Dessutom används på försök ett litet fyrhjuligt fordon med påbyggt flak för att mata ut sopor från de trånga gränderna till sopbilen.

Säsongsvariationerna i avfallsmängd är stora i synnerhet från restauranger.

Sammanfattande beskrivning av problem för sophämtningen i Gamla Stan

En del verksamheter saknar soprum, vilket får till följd att sopor ställs ut på gatan i avvaktan på borttransport. I allmänhet står inte soporna utplacerade under någon längre tid, men det är under sådana förhållanden svårt att säkerställa att rätt kund betalar för rätt sopmängd.

Vissa befintliga soprum lever inte upp till de arbetsmiljöregler som finns för sophämtning.

Grovavfallsrum saknas i stor utsträckning eller är samlokaliserade med soprum för vanligt hushållsavfall. Konsekvensen av detta är att grovavfall hamnar bland hushållssoporna och/eller grovavfallet står i vägen då hushållssoporna ska hämtas. Grovavfallet hämtas av olika entreprenörer i olika fastigheter, vilket försvårar samordningen.

Framkomlighetsproblemen är tidvis stora, dels på grund av gatuarbeten men också av andra orsaker såsom parkerade fordon, byggnadsställningar och uteserveringar. Eftersom gatorna och gränderna är trånga behöver hindren inte vara särskilt omfattande för att ändå hindra framkomligheten. Entreprenören har kontakt med både Gatu- och fastighetskontoret och Stadsdelsförvaltningen för att om möjligt minimera störningar i hämtningsarbetet. Då bilen inte kan ta sig fram till hämtställena måste sophämtaren ta sig fram, ibland långa sträckor, till fots och får då dra kärl och kärror över kullersten och gatsten.

Brist på utrymmen och hämtvägar som omöjliggör kärnhämtning gör att många restauranger inte har möjlighet att sortera ut förpackningar från soporna. Detta medför att t ex wellpapp, glas- och metallförpackningar läggs i soporna.

Bilförbudet mellan kl 11 och 06 ställer höga krav på att entreprenören ska hinna utföra hämtningsarbetet under den tillåtna tiden. Detta accentueras under högsäsong då avfallsmängden ökar. Det har förekommit att sopor blivit ohämtade då entreprenören inte får dispens från bilförbudet. Under turistsäsongen maj – augusti ökar dessutom risken för olyckor då konkurrensen om gatuutrymmet ökar.

Slutsats

Förvaltningen konstaterar att även om problem finns med avfallshanteringen i Gamla Stan så fungerar ändå sophämtningen i den mening att soporna faktiskt hämtas på daglig basis utifrån det behov av borttransport som finns. Entreprenören har stor förståelse för att Gamla Stan är en speciell stadsdel som kräver insatser som sannolikt inte skulle accepteras i en annan typ av bebyggelse.

En del av ovan listade problem är inte unika för Gamla Stan utan återfinns även i andra delar av staden där bebyggelsen (områden såväl som enstaka hus) är kulturhistoriskt särskilt värdefull, t ex delar av Östermalm, Gärdet, Djurgårdsstaden med flera områden. Intressekonflikten står ofta mellan de krav som finns för att åstadkomma en god arbetsmiljö för hämtpersonalen å ena sidan, å andra sidan begränsningarna i vilka förändringar som är möjliga såväl i som utanför byggnaderna med hänsyn till stadsbild och kulturhistoriskt värde.

För att möta kraven på god arbetsmiljö i denna typ av bebyggelse kan det finnas behov av att frångå de utgångspunkter som är normalt vid denna typ av problemlösning, nämligen att varje fastighet ska lösa behovet av sophämtning inom fastigheten. Då är det viktigt att alla förvaltningar inom staden som i olika delar har inflytande över möjliga lösningar samverkar.

Renhållningsförvaltningen har inget emot den typ av samarbete som Gatu- och fastighetsnämnden föreslår för Gamla Stan, inte heller ett gemensamt skötselprogram. Förvaltningen anser dock att det finns behov av ett samarbete som särskilt hanterar avfalls- och återvinningsfrågor i Gamla Stan och jämförlig bebyggelse. Förvaltningen avser därför att initiera detta i samråd med stadens förvaltningar, fastighetsägare, entreprenörer och Förpackningsinsamlingen.

RESERVATIONER M.M.

Gatu- och fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Sten Nordin (m), Berthold Gustavsson (m), Ulf Fridebäck (fp) och Mats Rosén (kd) samt tjänstgörande ersättarna Helena Bonnier (m) och Björn Nyström (kd) till förmån för eget förslag till beslut enligt följande.

Gatu- och fastighetsnämnden beslutar

1. att i huvudsak bifalla kontorets förslag till beslut
2. att därutöver anförä:

Som Stockholms äldsta stadsdel har Gamla Stan sina speciella förutsättningar. Turister från hela världen lockas varje år att besöka de smala gränderna, restaurangerna och butikerna i en unik stadsmiljö med mycket gamla anor. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att Gamla Stan är en levande stadsdel – såväl under dagtid som nattetid - med bostäder, handel och kontor.

Det framgår av kontorets tjänsteutlåtande att staden redan idag klarar av att hantera de speciella förutsättningarna som finns i Gamla stan. Att stadsdelen stundtals kan behöva speciella åtaganden eller åtgärder får inte resultera i så hårda begränsningar att den blir ett avskalat museum. Det är tvärtom rimligt att Gamla stan även i fortsättningen får vara en levande stadsdel.